

BOEKEN

KIRMEN URIBE

WAT BEWEEGT DE WERELD?

Kirmen URIBE, *Wat beweegt de wereld?*, Groningen: De Blauwe Tijger, 2019, 176 p., ISBN: 9789492161796. (Vertaling: Kathelijne Bonne)

De roman *Wat beweegt de wereld?* is gebaseerd op het authentieke levensverhaal van de Gentenaar Robert Mussche: schrijver, vertaler, oorlogsverslaggever en verzetsstrijder. Op 3 mei 1945 kwam hij om bij een bombardement van de RAF, toen de Britten in Lübeck een aantal Duitse schepen vol concentratiekampbewoners aanvielen.

Het boek is geen biografie noch een geschiedkundig werk, maar wel een poëtische, persoonlijke docuroman. De focus ligt niet op de historische achtergrond, maar wel op de emotionele beleving van de personages: het contact tussen Robert Mussche en het Baskische meisje Carmen, zijn relatie en huwelijk met Vic en niet het minst zijn langdurige vriendschap met schrijver Johan Daisne.

De Baskische auteur Kirmen Uribe (48) kreeg in 2009 voor zijn eerste roman *Bilbao-New York-Bilbao* de Spaanse literatuurprijs. Uribe reageerde verrast: 'Het plotse succes was een complete overrompeling voor mij. Ik wist vervolgens echt niet meer waarover ik moest gaan schrijven.' Toch liet de inspiratie niet lang op zich wachten. Op een poëziefestival in Medellín ontmoette Uribe een Baskisch oorlogskind dat in Colombia opgegroeid was. Het verhaal van de Baskische oorlogskinderen, *los niños de la guerra*, bracht hem terug naar zijn origine en naar de Baskische journalist Julio Flor. Die raadde hem aan om met Carmen Mussche, de dochter van Robert Mussche, te gaan praten.

Robert Mussche was tijdens zijn humaniora in Gent goed bevriend met Johan Daisne – beiden werden schrijvers. Tot de vriendschap plots afknapte, een breuk die Uribe als zeer persoonlijk herkende: 'Mijn boek is een gebro-

ken boek (*libro roto*) want het verhaal wordt constant onderbroken.' Uribe vergelijkt het verlies van de vriendschapsband tussen Robert Mussche en Johan Daisne met een eigen verlies: 'Een boezemvriend die mij aanraade om een heldenverhaal te schrijven, stierf plots in 2011 waardoor ik geen beste vriend meer had.' Uribe's eerste reactie op de raad van zijn vriend was negatief, want hij gelooft helemaal niet in helden. Wat Uribe boeit zijn de zwakheden van mensen, niet hun heldendaden. Helden boezemen hem angst in. Maar zijn vriend drong aan met de woorden: 'Ik heb het niet over dat soort helden. Ik heb het over de gewone mensen. Onder hen bevinden zich de echte helden, vroeger en nu, hier bij ons en in de wijde wereld; kleine helden, die er enkel naar streven hun medemensen te helpen.' Terugblikkend geeft Uribe nu toe dat hij daar niets tegenin kon brengen en dat hij zijn vriend vandaag gelijk moet geven.

Uribe voelde zich sterk aangetrokken tot het personage van Robert, een man die een Baskisch meisje opving en die Lorca vertaalde, ook al kwam hij uit een arme familie en had hij niet de kans gekregen om te studeren. Een ander boeiend personage is Vic, de vrouw van Robert, die uit een burgerlijke en zeer katholieke familie kwam. Deze vrouw, die veel minder progressief was dan haar man, bracht hem een essentiële waarde bij: ze leerde hem liefhebben. Met Vic houdt Uribe de lezer een spiegel voor: hoe dikwijls laten wij ons in de verkeerde richting leiden door de berg stereotypen die ons keer op keer op het verkeerde pad zetten en waardoor we onze medemensen verkeerd inschatten.

Uribe wordt zeer autobiografisch wanneer hij de passie tussen Robert en Vic in geuren en kleuren beschrijft. Daar wordt de tekst een ode aan zijn eigen levenspartner, de vrouw die Uribe hielp om de man en schrijver te worden die hij vandaag is, net zoals Vic Robert hielp om open te bloeien.

Wanneer Mussche als verzetsstrijder aangehouden wordt en in het concentratiekamp Neuengamme terecht komt, verlaat de lezer de roman en stapt hij/zij historische non-fictie binnen. De historische feiten worden plots nauwgezet weergegeven en het valt op dat Uribe voorzichtig wordt met de dramatisering van de tragische dood van Mussche: 'Voor dit boek heb ik niets uitgevonden, ik beeldde mij in wat er toen kon gebeuren en dat is een groot verschil.'

Naast de abrupte breuk tussen de twee boezemvrienden is er nog een andere pijnlijke scheiding. Mussche, die als oorlogsverslaggever een tijdje in Spanje had doorgebracht, ving thuis jarenlang Carmen, een Spaanse *niña de la guerra* op. Later moest het meisje, samen met andere oorlogskinderen, terug naar Spanje. Carmen had Mussche zoveel goede herinneringen bezorgd dat hij later zijn eigen dochter, die in 1942 geboren werd, naar het Baskische meisje noemde. De Vlaamse Carmen, die amper 3 jaar was toen haar vader bij een bombardement omkwam, probeerde al jaren zijn verhaal bijeen te puzzelen.

Via de Baskische journalist Julio Flor kon zij de familie van het pleegmeisje Carmen in Spanje opsporen. Met de roman van Kirmen Uribe heeft Carmen nu veel meer dan een nagedachtenis aan een vader die veel te vroeg gestorven is. Dit spannende boek gaat over vriendschap, gedeelde liefdes, eenzaamheid en stille heroïek en brengt een voortreffelijke herinnering aan een vergeten Gentse humanist: 'Door deze geschiedenis neer te pennen ben ik in staat om haar terug te geven, om dit verhaal te redden van de vergetelheid.' Voor een Baskische schrijver die in New York woont, heeft Uribe zich met gemak in een Vlaams verhaal ingewerkt, het bewijs dat *Wat beweegt de wereld?* heel universeel is.

Sven Tuytens, journalist